

Educació

El professor Fèlix Casellas, una vida al servei de la llengua

Enric Mirambell

Fèlix Casellas
i la seva esposa,
a Madrid,
l'any 1952.

El primer article que segueix l'editorial del primer número de la *Revista de Girona* està signat per Fèlix Casellas Casademont, que el passat mes de setembre ens va deixar, culminant, als vuitanta anys, una vida de treball i de servei. En aquell any 1955, Fèlix Casellas, col·laborador de la primera hora d'aquesta Revista, acabava de prendre possessió de la càtedra de llengua i literatura de l'Escola de Magisteri de Girona, després d'haver exercit un curs a la de Màlaga i un altre a la de Tarragona.

Fèlix Casellas va ser mestre a Crespià, professor de l'Escola de Magisteri a Màlaga i a Tarragona, catedràtic i director de la Normal de Girona i professor a l'Institut i a la Universitat de Girona

Compaginant estudi i treball

Fèlix Casellas havia nascut a Girona en el si d'una família de menestrals, amb recursos econòmics limitats, però amb prou sensibilitat per dotar els seus fills d'un bon bagatge cultural i d'una formació adequada per obrir-se camí en la vida.

Alumne destacat en el col·legi dels germans maristes de la plaça de la Mercè, als deu anys d'edat ingressà a l'Institut del carrer de la Força per seguir els set cursos previs a l'obtenció del títol de batxiller i l'accés als estudis superiors.

Per contribuir a cobrir les càrregues familiars compaginava els estudis amb el treball en la barberia del seu pare. Això no li impedia anar endavant, amb una preparació suficient per aprovar en la primera convocatòria el tèntric i nefast examen d'Estat, examen que frustrà el futur de tants aspirants a batxiller. Aquest aprovat, que representava la superació del batxillerat i l'ingrés a la Universitat, va ser la darrera alegria que va poder donar al seu pare, el qual morí pocs dies després.

Difícil moment per orientar una vida. Per atendre la subsistència pròpia, la de la seva mare i la del seu germà, molt més jove que ell, calia mantenir activa la barberia. Però la seva vocació per a l'estudi li indicava altres camins. No renuncià ni a una cosa ni a l'altra. Es feu càrrec de l'economia familiar regentant la barberia paterna i al mateix temps emprengué estudis universitaris.

La seva clara intel·ligència i les seves habilitats manuals l'haurien inclinat a seguir una carrera tècnica. Però això requeria unes despeses i un desplaçament que no es podia permetre.

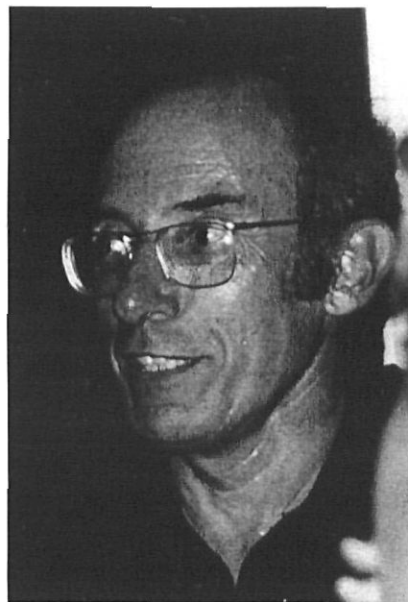
Una gran afecció a la lectura de molt petit l'havia familiaritzat amb la producció literària, i la facilitat d'adaptació determinaren l'elecció de

la llicenciatura de filosofia i lletres, en la secció de filologia romànica. Aquesta carrera era possible estudiar-la per lliure. Això sí, requeria un esforç molt superior, ja que l'exigència als alumnes que en un examen s'hi jugaven tot un curs superava considerablement la que afectava els que podien assistir cada dia a classe i ser ben coneguts pels professors. Tanmateix, a base d'esforç, sacrificis, tenacitat i renúncia a hores d'esbarjo i de descans nocturn, anà aprovant un rere l'altre tots els cursos i els corresponents exàmens de revàlida, el de conjunt en acabar els dos cursos comuns i el de llicenciatura al final de la carrera.

Orientació professional

L'any 1946 un títol de llicenciat en filosofia i lletres obria molt poques portes per orientar professionalment la vida. Les classes particulars o en col·legis es pagaven molt poc i no tenien cap estabilitat, ni el benefici de la seguretat social. L'ideal era la càtedra d'Institut o d'escola normal, o el cos d'arxius i biblioteques. En aquell moment les poques places existents estaven cobertes. Podien passar nou o deu anys sense convocar-se oposicions. A la demarcació gironina només hi havia un Institut a Girona i un a Figueres. Una sola escola de magisteri. En total, tres càtedres de llengua. Del cos d'Arxius només una plaça de facultatiu i una d'auxiliar. Les perspectives no eren gens afalagadores. Però quan no manca l'esperit de treball i l'afany de superació totes les barreres poden ser franquejades. De moment calia agafar-se al que es presentés i al mateix temps anar preparant unes oposicions que mai se sabia quan es convocarien.

La primera feina en el camp de la docència la trobà a l'Institut municipal d'Olot i després una interinitat a la Normal de Girona.

Fèlix Casellas i Casademont (Girona 1922-2002).

Mestre de minyons

De moment ja es defensava i la feina li abellia; però tot eren interinitats sense cap garantia per consolidar una situació. Passaven els anys i la joventut i la relació amb la seva futura muller s'eternitzava esperant el moment per a la unió matrimonial. Ella era ja mestra amb plaça en propietat. Fèlix, tot i el seu títol superior i haver exercit la docència de batxillerat i de magisteri, no dubtà a oposar a mestre d'ensenyament primari. Superades les oposicions, va obtenir plaça a l'escola de Crespià, on pogué coincidir amb la seva promesa. Amb aquesta estabilitat laboral, Fèlix Casellas i Montserrat Gisbert es casaren abans de començar aquell mateix curs.

A Crespià eren feliços: portaven una vida senzilla, sense cap mena de luxe, però gaudien amb el treball i es guanyaren les simpaties del poble per la dedicació que aplicaven a la formació dels infants, no només en les hores

La família Casellas-Gispert, l'any 1965.

de classe, sinó també entretenint-los alguns dies festius amb jocs i sessions de titelles.

Tanmateix, no havia desistit de la seva aspiració a la càtedra, i continuava la preparació. Quan es convocaren oposicions per a escoles de magisteri, s'hi apuntà. Les oposicions se celebraven a Madrid. S'oferien deu places de cada assignatura, per a tot Espanya. Els opositors eren centenars, la majoria amb molts anys de preparació. El panorama era poc esperançador. Vàries setmanes a Madrid, en una dispesa barata, amb molt poques comoditats i una taula molt magra. Molta feina i sobretot una angoixa terrible. Aprovat el primer exercici, el segon, el tercer, el quart... Votació final. Plaça en propietat. Destinació a Màlaga.

Excedència en el magisteri primari i tots dos cap a Màlaga. Els ingressos justos per mantenir-se sobriament. Però cal resistir i esperar el concurs de trasllat. El curs següent a Tarragona. Ja era a Catalunya, però a dos-cents quilòmetres de casa. Finalment, l'any 1955, segon concurs de trasllat i catedràtic a Girona!

Catedràtic a la Normal de Girona

Aconseguit el destí ideal, anà consolidant el seu treball i fent efectiva la seva vocació. Els centenars d'alumnes que han passat per la seva classe poden donar testimoni de la seva dedicació i dels seus dots pedagògics. La incorporació de la nova generació de catedràtics proporcionà a l'Escola de Magisteri unes noves directrius. Fou com una entrada d'aire fresc en un ambient que es mantenia ensopit i enarrit. S'obriren noves perspectives i encara que s'havia de treballar amb un peu forçat, no per això es deixà de donar un nou impuls a les orientacions didàctiques.

Caracteritzà el professor Casellas la seva amabilitat, consideració, respecte i senzillesa de tracte amb l'alumnat. No ensenyava des de dalt de la càtedra, sinó en la convivència i en la comprensió.

Director de l'Escola de Magisteri

El seu pas per la direcció va estar marcat per la seva bona entesa amb tots els companys de claustre, una gran atenció

a tota la problemàtica dels estudiants i una delicadesa extrema envers el personal no docent, amb preferència pels d'inferior categoria laboral. Quedaven per a la història actuacions d'altre temps que s'havien donat en aquella casa, d'un tarannà molt diferent.

En la seva relació amb tothom va ser sempre molt clar, sincer i expeditiu; si s'havia de queixar d'alguna actuació que considerava improcedent ho feia amb tota llibertat, però sempre mirant de no ofendre. I per la seva part acceptava qualsevol crítica que se li pogués fer.

Quan es tractà de posar nom a l'escola escollí el de Joaquim Ruyra. El coneixement de la literatura catalana havia començat en les lectures d'infantesa i havia continuat durant tota la vida. Li hauria abellit ser professor de llengua catalana; però això l'any 1953 era impensable. Tanmateix en les seves classes no perdia ocasió per fer incursions en l'obra dels autors de casa nostra.

La direcció li pesava. Eren temps en què aquestes responsabilitats resultaven molt compromeses. Compre-

Als plans de les Salines, l'any 1984.

Els seus llibres sobre gramàtica i llenguatge van ser eines de treball utilitzades no sols pels seus alumnes sinó també pels de molts altres centres docents

nia les reivindicacions estudiantils i compartia bona part dels ideals que les movien. Però des del seu lloc directiu no podia transgredir les lleis establertes, ni mostrar-se obertament oposat a l'estatus vigent.

Quan se li presentà una ocasió demanà el relleu, i l'obtingué.

Docència a l'institut

Fins que la situació econòmica derivada dels anys de la guerra i de la llarga postguerra no es va superar, ningú no podia mantenir una família amb la paga de funcionari, i menys encara els docents. Calia la pluriocupació. Era permesa perquè es considerava necessària per a la subsistència. Durant uns anys el professor Casellas exercí també a l'Institut de Girona, el centre en què ell mateix havia cursat el batxillerat. Com en tots els llocs on realitzà algun treball deixà la nota del bon fer i de la dedicació honrada, escrupolosa i eficient.

Professor universitari

En iniciar-se els estudis universitaris a Girona se li demanà la seva col·laboració. Ara la seva vida ja estava consolidada i la situació professional era estable i satisfactòria. No li calia buscar més feina, com havia estat necessari en temps anteriors. Però la seva disponibilitat sempre havia estat total i en aquesta ocasió no havia d'ofèrir dubtes.

Tenia una preparació amb tota solvència. Traient hores d'on fos es va aplicar a les classes de llengua durant els quatre primers cursos del que en el seu inici no era més que una delegació de la facultat de lletres de la Universitat Autònoma de Barcelona. Quan ja hi hagué possibilitat de comptar amb professors de dedicació exclusiva, ell, voluntàriament, es

D'excursió, fent una foto a la família.

retirà, deixant el bon record acostumat en tots els llocs on prestà servei.

Arxiver i bibliotecari

La passió pel llibre li era innata. Des de molt jove ja l'absorbí la lectura. Quan exercí de professor a Olot es va encarregar de posar una mica d'ordre a la Biblioteca Municipal, que havia quedat arraconada i oblidada des que el Dr. Danés es veié obligat a deixar-ne la direcció. Ja instal·lat a Girona col·laborà en els treballs de trasllat de la Biblioteca Pública des de l'antic local del claustre de l'institut del carrer de la Força a les noves instal·lacions a l'edifici que encara era Hospici i que posteriorment es transformà en Casa de Cultura. També treballà intensament en la recollida dels protocols que havien d'integrar el fons fundacional de l'Arxiu Històric.

Quan es presentà l'ocasió oposità al cos d'Arxius i Biblioteques i obtingué plaça a la Biblioteca Pública de Girona, Arxiu Històric i Centre Coordinador de Biblioteques de la demarcació. Compaginà molt bé

aquesta dedicació amb la de la seva càtedra de Literatura. Treballà amb gran eficàcia en la classificació i catalogació, en la distribució de llibres a les biblioteques filials, atengué consultes, facilità bibliografia i eines de treball als seus alumnes. Era una feina que el satisfecia i que realitzava amb molta professionalitat.

Però arribà un moment en què s'imposava la dedicació exclusiva. Les circumstàncies havien canviat. Havent d'optar, ho féu per la càtedra. Així els darrers anys de la seva vida professional els dedicà totalment i exclusivament a l'Escola de Mestres, que ja havia adquirit la categoria d'escola universitària.

En aquesta situació li arribà la jubilació. Una jubilació que les noves lleis avançaven en cinc anys al que estava previst. Quan ell ingressà a l'Administració pública la jubilació era als setanta anys; però una nova disposició la fixà en els seixanta-cinc. Deixà la càtedra amb molta pena. Es trobava en plena forma, amb una experiència molt valuosa i amb forces suficients per continuar el seu treball,

Interessat fins al darrer moment en la problemàtica lingüística, ha deixat enllestit i a punt de publicar, amb el seu fill David, un *Vocabulari de les comarques gironines*

A Puigcerdà, l'any 1995.

un treball que l'omplia i el satisfieia. Però a vegades la llei és taxativa i inexorable.

Una jubilació no ociosa

Si bé la jubilació l'afectà molt dolorosament, no per això minvà la seva activitat. En el seu estudi particular, amb les parets entapissades de llibres fins al sostre i amb un discret fil musical que contribuïa al caràcter acollidor de l'estança, passava hores i hores treballant encarat a l'ordinador.

El matí de cada dijous participava en l'excursió al santuari de la Mare de Déu dels Àngels, amb un molt ben avingut grup de jubilats.

Voluntàriament s'havia marginat una mica de la vida ciutadana i dedicava tot el seu temps a la família, a l'estudi i al mesurat excursionisme, que al mateix temps li era motiu de relació amical.

Fins al darrer moment continuà interessat en la problemàtica lingüística. En col·laboració amb el seu fill, David, ha deixat a punt de publicar

un llibre que es titularà *Vocabulari de les comarques gironines*, que sortirà el proper mes de gener.

Publicacions

Tot i la intensitat de la seva activitat professional, en els anys de vida oficialment activa, encara li quedava temps per realitzar treballs editorials. Durant una llarga temporada assessorà les publicacions didàctiques de la seva especialitat de l'editorial Dalmau Carles, Pla, i adaptà i actualitzà noves edicions.

Publicà diversos articles a la *Revista de Girona*, entre els quals el que hem esmentat, i que el qualifica com a col·laborador de primera hora de la *Revista*. També col·laborà en el *Punt Diari*, juntament amb el seu fill David, amb la publicació de la sèrie «Apunts de llenguatge».

Els seus llibres *Pràctiques de llenguatge*, *Pràctiques de anàlisi gramatical* i *Pràctiques de gramàtica generativa* varen ser unes eines de treball molt utilitzades no només pels seus alumnes sinó també pels d'altres centres docents.

Senzillesa i disponibilitat

La seva modèstia era extraordinària. La seva discreció, proverbial. El seu esperit de servei, il·limitat. La seva disponibilitat, total i absoluta. La seva atenció familiar arribava fins al més mínim detall. L'amistat, franca i lleial. El tracte amb els alumnes, deferent, respectuós i amatent. La relació amb el personal subaltern, de la màxima consideració.

Es considerava servidor de tothom. A l'hora de treballar era el primer; sempre estava a punt de realitzar tota mena de treballs, en unes circumstàncies en què un directiu o un facultatiu havia de fer les més variades feines, si volia que rutllés el servei que tenia confiat a la seva responsabilitat. A l'hora de les inauguracions, de les solemnitats, del lluïment, se situava en un discret segon terme. No anhelà mai sortir a la foto, ni ocupar presidències, llocs de privilegi o d'ostentació.

Final imprevist

La seva mort ens agafà per sorpresa. La tarda anterior vàrem mantenir una llarga xerrada, i res no feia preveure tan proper desenllaç. Quan vaig entrar en el seu estudi va interrompre el treball, tancà l'ordinador i féu emmudir el fil musical, per tal de no pertorbar la conversa. Parlàrem de tot: records del col·legi, de l'institut, de professors i de companys d'estudi. D'aspectes de la nostra vida professional. Comentà la mort del seu pare, la mort gairebé sobtada d'un home que no havia arribat als seixanta anys. Una mort imprevista com la que l'esperava a ell abans que s'acomplissin vint-i-quatre hores d'aquella remembrança.

Enric Mirambell i Belloc
és historiador